

Nr 359.

Av herr **Flyg m. fl.**, *angående avhjälpande av vissa missförhållanden i högsta domstolen och i justitieombudsmannainstitutionen.*

Genom en dom den 31 januari 1935 avgjorde Högsta domstolen en arvsvist, känd såsom »det Hörnströmska arvsålet». I klar strid mot arvsordningens regler biföll domstolen här kusiners talan om arv, ehuru närmare släktingar funnos. Domen, om vilken samtliga deltagande domare voro eniga, erhöll på grund av domarnas okunnighet om lagen en helt meningslös formulering. De parter, som vunno »bifall» till sin talan och tilldömdes rättegångskostnadsersättning, erhöillo dock självfallet vid arvets skiftande vad de i målet krävt. Men de lagliga arvingarna, bland dem en 76-årig kvinna, som på sin ålderdom tvangs söka sin utkomst genom tungt arbete på landsbygden, gingo genom domen förlustiga också den ersättning för egna rättegångskostnader, till vilken de voro berättigade. De fingo ersätta de med orätt »vinnande» parterna deras kostnader. Och statsverket ålades med orätt att till dessa återbetala nedsatt fullföljdsavgift.

Ehuru domen avkunnades i januari 1935 och dess felaktighet lär ha observerats redan i maj, upptogs ärendet av J. O. först på senhösten, då saken kommit till pressens kännedom. Först då påbörjade också Högsta domstolen en »insamling» för att »göra upp» affären. Genom denna insamling lär numera statsverket ha fått sitt och vissa de lagliga arvingarnas förluster lära ha täckts. Men samtidigt ha de felande justitieråden i skrift till J. O. bestritt sin lagliga ersättningskyldighet. Vad de utgivit vilja dessa betrakta såsom frivilliga gåvor.

Härmed har J. O. låtit sig nöja. När högsta domstolen dömt emot tydlig lag och åsankat enskilda ekonomisk förlust, är J. O. dock enligt regeringsformen pliktig ställa de felande under tilltal. Man sonar icke ämbetsförbrytelser blott med »gåvor» till dem man tillskyndat olycka. Statsintresset kräver bestraffning. Och grundlagen ålägger J. O. att utkräva sådan. —

Han skall på riksdagens vägnar vaka över, att ämbetsmän och domare icke begå förbrytelser i sitt ämbete. Han skall inskrida mot byråkratiska övergrepp och åvägabringa rättelse av vränga domar. Han skall utgöra folkets och var enskild mans skydd mot olagliga intrång i frihet, ära och egendom. Detta är utan tvivel den viktigaste uppgift en ämbetsman kan bliva anförtrodd. Den händelse, som ovan påtalats blottar emellertid all-

varliga svagheter i J. O:s ställning. Medan lägre domares och tjänstemäns mindre förseelser påtalas och bestraffas, förefaller det som om J. O. icke förmått hävda sig gentemot de allvarliga olagligheter, som förekommit inom Högsta domstolen.

Att J. O. icke fullföljer sina uppgifter, när det gäller Högsta domstolen, är särskilt anmärkningsvärt, ty — fränsett opinionsnämnden — är J. O.-institutionen den enda möjligheten att kontrollera, att det högsta domarämbetet icke blir förvaltadt under slentrian, byråkratisk formalism och liknjdhet. Lämnas dylikt J. O:s handlande opåtaladt, betyder detta, att gällande författnings högsta sanktionsmedel, riksriättsåtalet, är i förfall, att 101 § i regeringsformen nedsjunkit till att bliva en död bokstav, att Högsta domstolen tvärtemot konstitutionell mening upprests som »en oombyttlig korporation, till en stat inom staten». J. O:s auktoritet inför Högsta domstolen måste vara fast inte minst därför, att domstolen själv tycks ha förlorat respekten för grundlagen. Denna ställer ju Högsta domstolen under kontroll; konstitutionsutskottets memorial till regeringsformen påpekar särskilt risken av ett ensidigt domare- och ämbetsmannaväld. Trots detta tillämpar Högsta domstolen en praxis, enligt vilken domstolen praktiskt taget rekryterar sig själv. Regeringens författningsenliga rätt — och *påikt* — att utnämna justitieråd har i realiteten satts åsido. Högsta domstolen har blivit ett slags klubb för likatänkande, vilken själv utväljer sina nya medlemmar. I denna klubb ha på senaste tid före detta eller fungerande justitieombudsmän en efter en blivit invalda.

Om J. O. åsidosätter sin ämbetspåikt har riksdagen att medelst opinionsnämnden taga rättvisan i egna händer. Riksdagen måste emellertid också allvarligt överväga, av vilka anledningar J. O:s ställning försvagats. Utan tvivel är det så, att den praxis, enligt vilken J. O. sökes bland jurister, som stå mitt uppe i hovrättskarriären, är i hög grad olämplig. J. O.-befattningen har blivit en språngbräda från hovrätten till högre ämbeten.

Då det inledningsvis omnämnda fallet från högsta domstolen väckt en bred allmän uppmärksamhet samt skapat den mycket begripliga uppfattningen att om dylikt kan ske i ett fall, så är det mycket troligt att flera liknande orättvisor kan ha begåtts utan att de blivit kända eller offentligen påtalade, är det av vikt, att sådana åtgärder vidtagas, vilka undanröjer de missförhållanden, som här ovan uppmärksammas. Högsta domstolens byråkratiska ofelbarhetsdogm måste förintast och J. O.-institutionens kontroll över Högsta domstolen måste göras permanent levande samt oberoende av alla hänsyn. Under en period av flerårigt socialdemokratiskt regeringsinnehav borde detta ej behöva påtalas.

Vi hemställer

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till regeringen begära snabb utredning om vilka åtgärder, som böra vid-

tagas för att ovan påtalade missförhållanden i Högsta domstolen samt i J. O.-institutionen måtte avhjälpas, samt att regeringen till riksdagen måtte inkomma med de förslag vartill utredningen ifråga kan komma att leda.

Stockholm den 20 jan. 1936.

Nils Flyg.

Viktor Herou.

Arv. Olsson.

Verner Karlsson.

Aug. Spångberg.

K. Kilbom.

Albin Ström.

Torsten Henrikson.
